List 4. **NOVICE** Tečaj XXI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 28. januarja 1863.

Gospodarske stvari.

Pridelujmo več lanú in prediva!

Kar je amerikanska vojska vzela evropejskim fabrikam dokaj pavole (bombaža), je poskočila cena pavoljnatega blaga (pavoljneka) tako, da je sila. Naši bravci vejo to iz lanskih „Novic"; gosp. Zupan je to dobro popisal.

Ni tedaj čuda, da v mnogih deželah so začeli več lanú sejati in prediva pridelovati. Od več strani se sliši glas: Pridelujmo več domače preje, pa nam ne bo treba ptuje pavoljnate, namesto pavoljneka; delajmo platno, pa bomo na dvojnem dobičku; eno je to, da si domá prihranimo dnar, ki je šel dozdaj za pavolo na ptuje, in drugo je to, da nosimo bolj trdno robo.

Poprej, ko je platneno blago za polovico cenejše bilo, je že nizka cena na videz ličnega blaga vabila veliko ljudí, da so si kupovali pavoljneka. Zdaj pa, ko se je cena njegova v poslednjih dveh letih od 22 krajc. podražila pri vatlu na 32 krajc., za 40 krajc. pa se že vatel dobrega platna dobiva, — zdaj pač bolje kaže, da se par krajcarjev dodá, pa se kupi platnéno blago, ki veliko veliko več strpí kakor pavoljnata roba. Vemo, da nam bo vsaka gospodinja to potrdila.

Ni tedaj čuda, zakaj zdaj vse bolj po platnu gleda in je hrbet obrnilo pavoljneku, ki se je s tem prikupoval ljudém, da je bil dober kup. Ker pa je zdaj čedalje več kupca za platno, se mu bo tudi brž ko ne cena podražila. Če pa bo platno dražje, se bo tudi dražje plačevalo predivo, iz kterega se dela preja. To pa naravnost kaže, da bo gospodar dobro opravil, kdor seje več lanú. Pavola je poprej tlačila predivo, in gospodarji so jeli lan čedalje bolj opuščati; — zdaj pa bo stopilo predivo spet na vrh.

Naj gospodarji naši to reč sami prevdarijo: ali ni to pametna špekulacija? Špekulant mora pa svoje očí zmiraj v prihodnjost obrnjene imeti, ne pa cincati sto korakov zadej.

Še divjá neprenehoma amerikanska vojska; kdaj je bo konec, sam Bog vé. Pa če je bo tudi kmali, nasledki take nadloge se ne poravnajo v enem letu.

Zato gospodarji: Sejte več lanú!

Tako misli pametni nemški časnik „Kaufmannshalle", — tako mislimo tudi mi. Menda se ne bomo goljufali.

Jože Pleiweis.

Kako je z govejo kugo na dalje.

Po sporočilu c. k. štajarskega deželnega poglavarstva v Gradcu se je 17. dné t. m. goveja kuga prikazala v okraji Vranskem, kjer je poginilo eno govedo.

Da se grozni kugi zabrani pot v našo deželo, se je meja proti Štajarskemu v kantonu Brdškem in Kamniškem zaprla in prepovedalo, da zlasti klavne živine se za ta čas celó nič ne smé iz Štajarskega na Krajnsko gnati. To se dá sploh na znanje s tem pristavkom, da enaka prepoved je zavolj kuge v Sevniškem okraji zadela celi kanton Krški in Rateški, in da že z ukazom od 15. nov. l. l. se je krajnska meja proti civilnemu in vojaškemu Hrvaškemu zaprla v kantonu Metliškem, Črnomeljskem, Novomeškem, Kostanjevškem, Kočevskem in Ložkem in da ta prepoved ostro še današnji dan veljá; zato naj se živinorejci in živinski kupci kakor tudi mesarji varujejo škode, da nikakor ne kupujejo živine iz takih krajev, kjer je že kuga ali kterim še le žuga.

Odprla pa se je krajnska meja proti Primorskemu v kantonu Senožeškem, Vipavskem in Bistriškem, ker po službenih naznanilih v Primorji ni kuge več.

C. k. deželna vlada 21. januarja 1863.

Na Vranskem ni dalje nobeno govedo več zbolelo, na Hrvaškem pa na novo 21. t. m. v Novakah pol ure od Karlovca 6, v Bedenici 2.

Bolezni vinske.

Iz Istre se vredništvu piše, da se je lani vino do gorkega poletja dobro ohranilo, pozneje pa je motno ali kalno postalo in se naposled popolnoma pokvarilo. To je zadelo tudi najbolje vina, čisto nič pokvarjene. Istrijani mislimo, da je te napake grojzdna bolezen kriva, ki je na trti nekoliko potihnila, pa je v vino potegnila. Je li to res, in kaj bi se dalo storiti zoper to?

Mogoče je, da je grojzdna bolezen tudi te napake vinske kriva. Al težko je po skušnjah najboljih vinorejcov vselej pravo zadeti. Podali bomo na gori imenovano pritožbo to, kar o vinskih boleznih Vertovec in Zalokar mislita, ki sta te bolezni opazovala na Vipavskem in Dolenskem.

Vertovec piše v svoji „Vinoreji" sledeče:

Poletno vinovrenje. Kadar mošt, premrzlo držan, ni pred zimo iz debelega zvrel, mora poleti zvreti; to je pa v pregorkih vinohramih nevarno zato, ker bi novo vino utegnilo ob enem v kisanje, in ko ima premalo alkohola v sebi, še clo v gnijenje preskočiti. Nemci hladijo take sode, v kterih vino poleti preveč vrè, z mrzlo vodo; najbolje je pa poskrbeti, da se v premrzlem ne trže, ali da se grozdje in mošt kam v bolj gorko spravi, da iz debelega pred zimo zvrè.

Močno nategnjenje. Kadar grojzdje zreja, največ živeža potrebuje in ga tudi na vso moč vleče; če pa ravno v enakem času hudo dežuje, ga potegne živeža čez vso méro tako, da mnogovrstne grojzdne plemena pokajo in gnijijejo; če pa ljudje nečejo ali ne morejo počakati, da bi tak živež v grojzdji pri gorkem solnčnem vremenu se skuhal in zgotovil, in če tako grojzdje potržejo, jim bo tak nezgotovljen živež kasneje v vinu kar hudo

nadlegoval in zabavljal. Naj se vino iz tacega grojzdja samo še tako lepo včisti, vendar kasneje, ko se pri pretakvanji ali presnemovanji s kislogazom zmeša, močno nategne, in ko ima kislogaz v veči méri, kakor postavimo v nadrtih sodih, prihod do njega, zamore nategniti ali še zlo zgostiti se. Tak v grojzdji po njegovi lastnosti nezgotovljen živež je veliko huji za vino od druge navadne železosladine. V bolj severnih vinskih deželah bi jim v 10 letih saj sedemkrat vina tako zabavljale, zakaj z zrejanjem grojzdja pridejo skorej vsako leto in večidel v premokro jesen; torej so še od starih časov primorani bili, vse svoje vina čistiti in jih pogostoma z žeplom kaditi, ker tako kadilo je še dan današnji edino sredstvo vina pred takim kar zopernim spremenovanjem obvarvati.

Francozke vina, ki jih večkrat pod slavnimi imeni prodajajo, in od kterih dr. Ritter pravi, da se v načetih guštarah do druzega dneva večkrat tako spremenijo in rujave postanejo, da niso več za rabo, so iz tacih premokrih letin, v kterih je grojzdje pred potrgano bilo, kakor je preobilno na se potegnjeni živež v sebi prekuhalo. Gladovnost tudi Francoze zapeljuje, da si s tacimi vini sami sebi kupčijo kazijo. Če je na mehko grojzdje močno deževalo, in če ni grojzdje takega preobilnega živeža na solncu dobro prekuhalo, kar nikoli ne bo posebno dobrih in žlahnih vin dalo, tudi esenci iz njega si ne bodo nobene posebne hvale pridobili.

Zrelo grojzdje pa ne potrebuje več tolikanj živeža, in ga tudi v taki meri na-se ne vleče. Če na-nj tudi močno dežuje, ne bo ne tako pokalo, tudi ne tako močno gnjilo. Ker pa v bolj gorkih deželah grojzdje lože zozreja, in ga večidel tudi sozrejeno tržejo, se v tacih krajih zlo malokrat vina na to vižo spremenujejo. Tako se vé, da v naši ipavski dolini je pred 20 leti bilo 38 let preteklo, da niso vina v tem tukaj imenovanem zapopadku nategovale. Pred 20 leti smo pa imeli tako vino; ljudem se je kar čudno zdelo, in za tolikanj več, ki niso bili navajeni, in tudi ne razumeli, kako jih kaditi; pa tudi leta 1835 je bilo grojzdja čez méro, — tako grojzdje veliko težeje zori — in dežja je bilo pred in ob trganji tudi čez vso mero; vina so ob presnemovanji, posebno pa nadrte, močno nategovale, in vendar taka obilnost vina se je do prihodnje bendime čisto poprodala, brez da bi ga bilo en sam kozarec pod zlo prišlo. Ko bi se bal, da bi vina zavolj prevelicih dežjev pred bendimo stanovitne ne bile, vtoči jih iz vsakega soda, potem kadar so se že včistile, ki po pol kozarca, in ga za 14 dni kam na zrak ali v vinohram, ali v kako stanico postavi; če vina lepe in čiste ostanejo, je prav, sicer bi jih mogel ob presnemovanji nekoliko pokaditi. Take vina včasi tudi same od sebe tako lastnost zgubijo; leta 1835 nismo nobenega svojih vin kadili, vendar smo jih bili kasno prav lahko prodali, in nihče teh, ki so jih bili kupili, se ni pritožil, da bi bile kaj nategnile ali se kaj zgostile. Najbolje bi pa bilo — ko bi se vedilo — da bi se po dolzih in močnih dežjih kake 4 do 6 dni prav gorkega vremena pred trganjem pričakovalo, da bi tako grojzdje preobilen živež prekuhalo, in bolj dobre in stanovitne vina dalo. (Dal. prih.)

Narodopisne stvari.

Novi dokazi, da Panoni so bili Slovenci.

Spisal Davorin Terstenjak.

(Konec.)

Sv. Hieronim piše (in Esaiam 6, 19), da so Panoni „ex frugibus et aqua confectum“ pijačo imenovali tudi: Sabajum = Zabaj. Tudi ta beseda je slovenska in pomenja iz zobi napravljeno pijačo, primeri češki zob „Fruchtkörner, frumentum, fruges“, ruski zob, Körnerfutter, srbski zob, oves, ječmen itd., slov. zob, oves. Od Panonov so to ime tudi prejeli ilirski Dalmatinci. Zavoljo suffiksa primeri: lišaj, tečaj itd. Hispani so pivo imenovali: cerea, ceria in caelia, Galli: cervesia. Pavel Orosius (V. c. 7) piše, da je ceria bila „ex succo tritici“ napravljena pijača. Cera, Cela je brez dvombe obče blago arjansko-evropejskih jezikov in pomenja pšenico. V češčini najdemo: celta „Weitzenkuchen.“

Sv. Hieronim (Comment. in cap. IV, Ezechielis) piše, da se je v „gentili Sermone Italiae Panoniaeque“ *Zea*, *Zeia* velela: far, Korn, Dünkel, tudi: spica, spelta, „Spelweizen.“ Ker se glasnik **r** ali celó z vokalom ujema, ali pa v vokal prelazi, primeri: „čez, žebe, čehnoti, fajmešter“, za: „črez, žrebe, črhnoti, farmešter“, tedaj tudi *Zea*, *Zeia* stojí za: *Zera*, *Zeria* = Cera, Ceria, in ker imamo v češčini: celta, iz certa „Weitzenkuchen“, je tedaj to znamenje, da so tudi Slovani besedo: cera, ceria, cela, celia dialektično: cea, ceja poznali, in da so jo prebivavci Italije utegnili od Panonov sprejeti. Mogoče je tudi, da je izprva izključivo slovanska, in priromala do Hispanov in Galov, ker Gali nimajo gotove etimologije za cervesia, zakaj Diefenbachova izpeljava iz novokeltskih jezikov: ceirch, cerch, corc, coirc, avena, oves, ni temeljita, ker zadnji glasnik je koreničen (wurzelhaft), tudi sam ne verjame svoji izpeljavi rekši: „wenn wir ceria oder celia auch zu den keltischen rechnen.“*)

Tako utegne biti grško-egiptski *ζύθος* tudi slovenskega početka in najti v svojo razlago v deblu žito, s ktero besedo Hrvati poznamljajo: proso, Štajarci rž in proso, v Srbii: ječmen, tudi v Istri ječmen. Zythos bi toraj bil: žitoš iz žita — prosa, bera, ječmena napravljena pijača. Grški jezik nima temeljite korenike, ako *ζυθος* ne stoji za *ζενδος* iz *ζέω*, kochen, sieden, gähren. Nemci imajo: bier, beor, ber, biar, beor v različnih svojih narečjih, al gotove etimologije jim manjka, ali ne bi se smelo misliti na slov. bar, ber, *κεγχρος*, Fenchel, panicum, foeniculum? in slaviti k panonskemu imenu baravija, beravija, izvirna pijača iz bara, bera *ἀπο κεγχρον*?

Še eno besedo iz jezika starih Panonov morem omeniti. Martialis (Epigram XIII, 69) hvali: „panonicae cattae“. Ker te živali stojijo v eni vrsti s ptiči, ter je tedaj kata, pernata žival, ptič, ker ni verjeti, da bi stari Panoni mačke (česk. kotka) bili jedli, s kterim imenom se beseda „catta“ identična dozdeva.

Ker v srbščini se pipac, pipavica veli vrabelj, in pipavica je enako z besedo katan v otročji igri „Pipavica“, tedaj kata pomenja vrablja.**) Misliti se dá tudi na: kot, Brut, kot, klicaj za goske, saj klici za živino prvotno poznamljajo živinče samo, primeri suk, suk! klic za svinjo, sansk.: çukha, litev. sukha, svinja, dalje: bista hare! klic za konja, har, konj, serbsk. har, stabulum equorum, čib, čib! klic za piše, ruski čiba, kokoš itd.

Tako smo sopet naveli dokazov dovelj za to, da so Slovenci bili Panoni, o kterih Appian (Ilir. 6) piše, da imajo obče, to je, samo politično imenovanje

---

*) Za koreniko bi postavil sansk. çar, scindere, secare, toraj cera = secale, gotovo tudi iz te korenike Ceres, Getreidegöttin. Pis.

**) Slovani so nekdaj živeli skoro večidel ob kaši, saj še sedaj veljá prislovica: „kaša mat naša“; sejali so tedaj obilno prosa, in kjer je dovelj prosa, je tudi vrabec tečen; zakaj bi ga toraj ne bi bil čislal slastljivi Rimljan? Ta igra se pri Slovencih veli vrabičkanje. Pis.

Iliri, kakor skordiski-keltsko pleme, Medi in Dardani Rhaeti in evropejski Mysi, celó Norenci, v kterih doslej noben historik ni še iskal ilirske narodnosti. *)

Slovstvine in slovniške stvarí.

Na Dunaji 20. pros. M. C. — Mnogo se je že govorilo o slovenskem knjigopisji, pa ga vendar še nismo učakali. Česar pa gotovo nihče ni pričakoval, to se bo zgodilo, namreč da pride tak spis v Pragi na dan, morebiti že prihodnji mesec.

Pavel Šafařik neumrlega spomina je zapustil v rokopisu jugoslovansko bibliografijo (namreč slovensko, hrvaško in srbsko z dotičnimi kratkimi črticami iz življenja pisateljev, in njegov preučeni in marljivi zet, Jožef Jireček (c. kr. dvorni tajnik), bode kakor drugo zapuščino velikega mojstra, tudi to delo na svetlo spravil, in sicer najpred slovenski del, kteri se že tiska. Šafařik je po Čopovem sostavku, kterega je pregledaval tudi Kopitar, popisal v enem razdelku ob kratkem pisavce po stoletjih, postavljaje enega za drugim po tistem letu, v kterem je komu prvi spis na svetlo prišel, v drugem pa vse slovenske spise in bukve s celim načeljem ali naslovom, in to od Truberja do leta 1830.**) Ni dvombe, da bodo Slovenci nekaj zbog slavnega pisavčevega imena, nekaj pa tudi iz potrebe radi segli po knjigi, ki jim priroma iz zlate Prage.

Čeravno se na národnem obzorji prikaže zdaj tù zdaj tam še marsiktera megla, vendar ni se več bati, da bi nam solnce do dobrega zatemnilo. Mi v resnici napredujemo, če tudi ne skokoma. Poglavitno pa je, da nam se jezik lika in lepo razvija.

Dôba vrenja, po kterem se iz njega tuja nesnaga meče in izpahuje, ni mu še sicer minula, in to bo pač marsikomu zlasti izmed starejših veselje kalilo in grenilo. Stranka *igavcev* se še morebiti dan današnji jezí na „Novice“ zavolj vpeljanja novih, kakor ona pravi, oblik, — ne maraje za to, da se v najstaršem slovenskem pisanju (Monumenta frisingensia I.) na tretji vrstici bere: „tebe izpovuede vuez moi greh i zuetemu creztu i zuetei Marii i zuetemu Michaelu“. — Drug kdo se spotika in ustavlja nad čim drugim, na pr. nad vpeljanim razločkom med: morem, mogel (können) in moram, moral (müssen), rekoč, da so ta razloček zmislili slovničarji, ter se malo meni za to, da je istí razloček znan bil že Truberju, po gramatikarjih saj ne zapeljanemu, ko je pisal: „Jest sem mislil ta celi Testament vuene porozhne buquice vkupe pripraviti, ali se nei moglu, sem moral na duei rasdeliti“; in da je tudi Vuk vsaj po nekem (res, ne po vsem) jugoslovanskem predalu ta glagol (moram, moral) v narodu našel.

To gibanje pa naj ne moti nikogar — vse se bo poravnalo in uleglo in iz tega vrenja se bo ubrisala, če Bog dá, slovenščina čista kakor najčistejša kapljica Božja.

Toda dobro bi vendar bilo ozreti se malo na pravila, po kterih naj jezik trebimo in čistimo, da se v tem ne prenaglimo.

Po mojej misli naj bi se najpred delal razloček med takimi slovniškimi prikazki v jeziku, ki se kratko nikar ne dado razumeti iz narave slovanskega jezika, ki jih je toraj po vsakem tujstvo zaneslo v slovenščino, in pa med takimi, ki se po mnogoletnem razvitku iz nekega obrušenja ali zalizanja narejajo. Da se prvi, če je le mogoče, morajo zatreti (na pr. napčna raba sedanjega časa pri glagolih dovršnikih), o tem menda ne bo prepira niti dvoma; teže pa je rešiti vprašanje zastran drugih, na pr. ali smemo ostati pri: umem, umeš, kakor pravimo: smem (in ne smejem, kar bi se tudi lahko na dve plati obrnilo), smeš, ali pa moramo sprejeti starejo obliko: umejem, umeješ, čeravno morda ni nikjer med Slovenci znana, in čeravno polovica južnih Slovanov rabi tudi: umem, umeš, mimo: umijem, umiješ.

Kar se vjema ob enem s staroslovenščino in hrvaščino, naj se vpelje, če je le kje med Slovenci znano. (Na pr.: tuj, tujec, raje kakor: ptuj, ptujec).

Kar je večini Slovencov in pa Hrvatom in Srbom navadno in tudi ni vsakakor neslovansko, naj se obdrží, čeravno se loči od staroslovenske rabe. (Na pr.: oni dado, namesti dadé).

Kar staroslovenščina pa večina Slovencov potrjuje, naj se ohrani, če bi tudi bilo hrvaščini nasprotno. (Na pr.: dual). Jez bi tù potegnil z večino živih.

Te so poglavitne pravila, kterih poprijeti se bi jez svetoval; ne upam si pa razrešiti vprašanja, česar se je držati namreč v tem primeru, kadar je kaj v staroslovenščini utrjeno, in tudi pa samo v enem slovenskem kotičku znano, v tem ko večina Slovencov in pa vsi južni bratje drugače rabijo. (Na pr.: jega, njega).

Toliko pa bo gotovo, da kar ni ne staroslovensko, ne hrvaško, ne novoslovensko po večini, to se mora iz slovstva izvreči, če bi tudi kjekod navadno bilo, in sèm moram vvrstiti nenavadno rabo glagola v ženskem spolu kadar se na priliko piše: dve ženi sti bili, — dolžnost in modrost ukazujeti itd. Ne vem, ali se kje tako govorí ali ne. To pa vem, da večina Slovencov tako ne govorí, da staroslovenščina še našega sedaj navadnega razločka izmed „dva moža sta, dve ženi ste“ ne pozná, postavljaje za oboje: jesta, nikar da bi rabila: jesti, in da se to sploh iz nobenega slovanskega narečja ne dá zagovarjati. Tudi ni blagoglasno. Čemu se tedaj vpeljuje? Tako bi jez menil in gnalo me je povedati to, pa ne da bi moja, ampak da bi prava obveljala po sodbi večglasniših od mene.

*) Celó Diefenbach (Origen. Europ. 75) je začel dvomiti o ilirštnosti Panonov in piše: „Es bleibt immer auffallend, dass eine besondere panonische Sprache von den Alten genannt wird.“ Pis.

**) Temu važnemu naznanilu moremo za slovensko stran dostaviti še važnejše iz popolnoma verjetnega vira. Naši bravci že vejo, da neutrudljivi gospod dr. Etbin Costa izdeluje knjigopisje (bibliografijo) slovensko. Obsegalo bo naslove vseh stvarí, ki so v slovenskem jeziku na svitlo prišle od starodavnih časov noter do danes, po kronologični vrsti in popolnoma natanko. Dodalo se bo še več druzega, namreč, kaj da obsegajo tako imenovane nabernice, — kako se je to ali uno delo tù ali tam presojevalo, — kako se pisatelji, ki se niso imenovali ali pa le z izmišljenimi imeni, s pravimi imeni imenujejo itd., dvojno kazalo (po pisateljih in predmetih) se bo dodalo, in kazalo pisateljev bo obsegalo tudi življenjopisne črtice. Izdalo bo to za naše slovstvo preimenitno delo društvo za jugoslavensko povestnico v Zagrebu. Vred.

Lepoznansko polje.

Slava in ljubezen.

Novela.

(Dalje.)

V taki nježni zvezi otročjega prijatelstva dovršil je Ivan šestnajsto, Ivanka pa štirnajsto leto. Zdaj pa so se privlekli na obzorji Ivanove sreče tamni oblaki. Nemila smrt ugrabi mu blagega očeta. Slednji, ki vé, kaj je srečno družinsko življenje, lahko si misli, kako je nesrečni in nenadjani ta slučaj strašno ranil srce zapuščene vdove in njenega sinka; — zlasti pa je Ivan, ki je bil silno mehkega in občutljivega srca, tarnjal od težke žalosti o zgubi neizmerno ljubljenega očeta. Prežalostna mati, akoravno je sama potrebovala tolažbe, osrčevala in pogovarjala je vendar milega edinca na vsaki mogoči način. Čas, — pravijo — céli polagoma vse tudi še tako hude rane, al Ivanovo srce delalo je

v ti zadevi izjembo. Bil je fant vedno le otožen. K žalosti njegovi pridružil pa se je zdaj še silni strah. Bilo je kake dva mesca po smrti Kuljaničevi, ko je zopet pri Blagajčevih v gostji bivši Ivan sprehajal se z Ivanko po vrtu. Nedolžna ta zabava odvračevala ga je nekoliko od navadnih tužnih misel in vedrila mu žalostno srce. Ivanko je to posebno veselilo, in da bi ga še na drugi način kratkočasila, nagovorí ga, ko prideta do velikega in zlo globokega ribnjaka kraj vrta, da bi se malo vozila v čolniču, ki je bil ob hrastevi steber h kraji privezan. Ivan jo uboga, odveže čolnič in obedva sedeta va-nj. Mladeneč s krepko roko odrine ladjico od kraja in vrlo vesljá, Ivanka pa si igra šaljivo z drugim veslom, oponašaje delo Ivanovo. Tako prideta do srede ribnjaka, ko se nenadoma Ivanki veslo iz roke zmuzne . . . . Hitro se spnè čez obkrajnik čolna, da bi poprijela zopet veslo . . . . ladja se zaguglje . . . . prevagne . . . . z milim klicom na pomoč zvrne se revica v tamne valove ribnjaka. V tem trenutku vrže Ivan veslo od sebe, skoči za deklico in prej ko je popolnoma potonila, poprime jo z levo roko ter kakor dobri plavec jako reže z desnico valove in srečno priplava z njo h kraji, kjer jo rahlo na zeleno tratico položí. Bila je deklica čistò brez zavesti kakor mrtva. Viditi njeno snežno-bledo žalno obličje, zaprte očí, razpušene lasé in belo obleko, mislil bi človek, da ima pred seboj sliko kake spijoče povodne Vile, o kterih naš narod priča, da imajo v rekah in jezerih domovine naše domovja svoje; al preplašeni Ivan ni utegnil muditi se pri tacih priličjih. Sam bolj mrtev ko živ od umornega plavanja in strahú imel je komaj močí, zagnati mili klic na urno pomaganje.

Ako pomislimo, da Ivanka bila je edino dete bogatih roditeljev, ki so jo neizmerno ljubili, moremo si misliti strah, ki je njih in vse ostale prebivavce gradú prešinil o milem klicu na pomoč. Priletivši do ribnjaka vidijo — oj groza in trepet — na pol mrtvo Ivanko; ko pa jim Ivan pové celo dogodbo in ko stariši previdijo, da brez njegove hrabre odvažnosti bila bi deklica gotovo žalostno smrt storila, ga pričnejo radosti jokaje objemati in blagoslovljati Blagajč, gospá in njegova mati, ki je bila ravno ta čas dospela v grad.

Ivanka bila je koj v posteljo prinesena, kjer je sicer kmalo k sebi prišla, al strah sledila je huda groznica. Kočijaž mogel je hipoma v Karlovec po zdravnika, kteri je, pridši in zvedši v čim nesreča obstojí, povedal, da groznica sicer bo se še nekterekrat povrnila, al nevarnosti za življenje ni; samo osem do deset dni nikakor ne sme deklica iz postelje.

Ivan moral je po željah Ivankinih priti vsaki dan v grad, in ji, kadar je tù bil, edino le on streči, kar je fant se vé da srčno rad storil. Blagajč in gospá sta ga tudi neskončno rada vidila pri sebi, ker sta vidila, da jima je njuno ediniče rešil očividne smrti. Da pa se je blagi mladeneč tudi Ivanki vedno bolj prikupoval, ki je vidila, kako tužno in skrbljivo čuje poleg nje postelje, kdo se bo temu čudil?

Krepka in zdrava narava, in k temu skrbna postrežljivost vzajemno je pripomogla, da se je Ivanka v osmih dneh na občo radost vseh svojih ljubih zopet vzdignila iz postelje. Oživela je na novo in radovala se življenja. Al čudno! Ivana nasprotno polastila se je odslej zopet prejšna žalost, akoravno je bila zdaj bolj tiha in skrivna. Silil se je sicer, da bi zatajil svojo tugo in se je pri vsaki priliki obnašal veselega in brezskrbnega, kakor je bil nekdaj pred smrtjo svojega milega očeta; al težko zavito je tužno srce v veselo obleko. Tudi njemu ni šlo to po volji. Ker je imel v raznih ukih dober temelj, prišel je na novo marljivo nadaljevati učenje sosebno o časih, ko mu je žalost najhuje stiskala srce; — pridno podpiral je ljubljeno mater pri gospodarstvu; pogostoma šel je tudi s starim hlapcom Markom Čordičem, vodši s saboj svoja dobra pseta Sokola in Vidro v bližnjo goro na lov, — al zastonj, vse to ni bilo v stanu razvedriti mu popolnoma duha.

Dogodilo se je mnogokrat, da se je — bivši na samem — zamislil in težko zdihoval. Vedro lice njegovo takrat vselej preoblačila je neka skrivna tuga, — pa, kakor da iz gostih oblakov posije naenkrat solnce milo — razvedril se mu je zopet za kak trenutek obraz, ter je kakor navdušen pričel nekaj tiho izpred sebe šepetati. Al to trpelo vselej je le kratek čas; — zopet vrnil se je tužen h knjigam, k pregledovanju gospodarstva ali za sledom zveri v šumo. — Treba nam je tudi tega omeniti, da je Ivan sèm en čas bolj redko ko prej obiskoval milo družinico Blagajčevo, in kadar je to storil, bilo mu je vselej nekako tesno pri srcu, sosebno pa takrat, ko se je sprehajal po vrtu z Ivanko. Tudi ona bila se je poslednji čas zlo spremenila. Nista se kakor odkritosrčna prijatla šalila in radovala več, ko prej; tihotno sprehajala sta se po gredicah vrta, ne vedši, o čem bi govorila, s čem se kratkočasila. Ivanka sicer se je silila, da bi bila vesela kakor prejšne čase, mnogokrat pričela je peti kako mično narodsko pesmico, al beseda zaprla se ji je sred grla. Ravno tako tudi Ivan ni vedel o čem govoriti, bi se li šalil prosto in brezskrbno z Ivanko kakor nekdaj ali kaj, — z eno besedo: jezik jima je bil v verigah . . . . Ako sta bila skupaj, želela sta biti ločena, ločena pa zopet hrepenela sta po snidenju. Ivanu je med najglobokejšim učenjem pogostoma predstavljala se mila slika Ivanke, ter nikakor si je ni mogel zbiti iz glave; ravno tako pa je tudi Ivanka, kadar je sedé poleg matere svoje šivala ali predla — kar o taistem času še ni bilo sramotno za naše gospodične in gospé — spominjala se neprestano Ivana, in takrat se ji je vselej nenadoma odtrgala nit ter je — tiho zdihnila. Pa kaj da na dolgo in široko popisujem in pripovedujem ono, kar se prav v kratkem povedati more. Si li, mili bravec, opazoval kadaj, kako se populjak rožice o poletnem času, napojen z jutranjo roso enako s svitlimi biseri okinčan, urno razvija, kakor hitro ga obsijejo prvi topli žarki jutranjega sonca? Ako si to vidil, tedaj ni treba, da ti drugo povem, kakor da je ravno tako v nedolžnih mladih srcih Ivana in Ivanke poprejšno nagnjenje otroško in privrženost bratovska spremenila zdaj se v oni neizrekljivo gorko-sladki čut, ki ga ljudje zovejo silno moč prve nedolžne ljubezni.

Materi sicer niste vedile, kaki občutki prevzeli so srca njihovih otrok; opazile ste pač nad njima neko spremembo, al to ste imele za naravni posledek njihovih let, kajti je bil dovršil pred kratkem Ivan sedemnajsto, Ivanka pa petnajsto leto, čas, v kterem slično pri mladih ljudéh popolnoma prenehajo otročje igre. Kar pa se Blagajča tiče, on pač ni imel časa pečati se s kakim psihologičnim duhtanjem. Poznan kakor velik spoštovavec Napoleona bil je zastran tega imenovan v svojem okrogu za „maire“ (sodnika) ter je v velike opravila zamrežen mnogo časa potratil zunaj doma.

To vse se je dogodilo do onega časa, o kterem smo pričeli mi to pripovest. (Dal. prih.)

Deželni zbori.

Deželni zbor krajnski.

V deželnem zboru preteklega tedna so bile sledeče obravnave:

Gosp. dr. Toman je zastran porotnic (porotnih sodb, to je, tistih sodb, pri kterih prisežni možje izrekvajo: ali je zatoženec kriv ali ne) izročil gospod

predsedniku vprašanje, namenjeno sl. vladi, s tem-le slovenskim pismom:

„Pri mnogih priložnostih v sejah državnega zbora je državna vlada obljubila, da bode zastran vpeljave porotnic (Schwurgerichte) poprašala deželne zbore.

Posebno se je izreklo ministerstvo pravosodja v tem smislu v sejah 2. julija 1861 in 2. maja 1862.

Nadalje je obljubilo tudi imenovano ministerstvo prihodnjemu državnemu zboru predložiti kazenski red, kteri se ima opirati na sklepe deželnih zborov zastran porotnic.

Nova uravnava kazenskega sodništva po ustavnih vodilih je silno važna in potrebna.

Da bode se mogel v prihodnjem državnem zboru posvetovati kazenski red, in tudi, da se ne odlaša vpeljava porotnic, se imajo popred odločiti deželni zbori zastran potrebe porotnic.

Posled vladnih obljub je bilo pričakovati, da bode vlada vprašanje porotnice zadevajoče deželnim zborom predložila.

Ko se pri nas dozdaj to ni zgodilo, stavimo v skrbi, da bi deželnemu zboru gledé mnogih opravil odmerjeni kratki čas ne pretekel, preden da pride imenovana predloga, sledeče vprašanje na slavno namestništvo vladno:

Kdaj se bode kranjskemu zboru od državne vlade podala predloga o tem, ali se imajo porotnice vpeljati ali ne?

V Ljubljani 18. januarja 1863.

Dr. Lovro Toman.	Anton baron Zois.
Dr. J. Bleiweis.	Joan Toman, dekan.
Miroslav Vilhar.	M. Koren.
Jože Zagorc.	C. žl. Wurzbach.
Dr. Jože Suppan.	Gustav grof Auersperg.
France Langer.	Mulley.
Nace Klemenčić.	Obreza.
Lokar.	Mihael Zois.
Janez Kozler.	Jožef Rudež.

Pričujoči gospod c. kr. deželni poglavar baron Schloissnigg je obljubil, da na to odgovorí v eni prihodnjih sej.

Današnja seja 22. januarja se je začela s predlogom deželnega odbora, da se krajnska dežela, ktera večo in boljo nornišnico potrebuje, po gotovih pogojih združi s štajarsko. Gosp. dr. Zupan, kot referent te stvarí, je potrebo nornišnice in združenja s štajarsko tako živo opisal in tako temeljito dokazal, da je bila reč jasna kot beli dan. Povedal je, da polovica 5. milodarne državne loterije z blizo 135.000 gld. je namenjena združeni nornišnici štajarski, krajnski in koroški, — da pa Korošci si hočejo svojo nornišnico napraviti in je tedaj zavoljo bolje naprave in manjših stroških želeti saj zedinjenje s Štajarci; ali bojo ti hotli se združiti z nami, bo določil zbor ondašnji. Dr. Bleiweis podpira svojega predgovornika in nasvetuje, naj deželni zbor sklene prvič: da se priznava potreba nove nornišnice, drugič, da krajnska se pridruži štajarski, če bode mogoče, in tretjič, naj se deželni odbor pooblasti z dognanjem te reči. Vsi trije predlogi so obveljali s dostavkom Krommerjevim, da peterim pogojem, ki jih je osnoval deželni odbor, se dostavi še ta, da vsi pogoji med krajnskim in štajarskim zborom še le tedaj obveljajo, ko jih deželni zbor potrdi. Zastran odstavka, ki po nasvetu deželnega odbora nasvetuje, da saj en zdravnik pa dovelj služabnikov v nornišnici (štajarski) mora znati slovenski jezik, in da se pri podeljevanji služb sekundarjem gleda tudi na Krajnca, ako se oglasi za tako službo, se je vnela živa pravda, ktere so se udeležili gospodje Brolih, Toman, Dežman, Zupan, Bleiweis; v enem oddelku je obveljal načrt deželnega odbora, v drugem premenek Dežmanov.

Odsek, kteremu je v pretres izročena osnova nove občinske postave, je postavil deželnemu zboru dvoje vprašanj, ker le potem, ko zbor reši to dvoje, more odsek nadaljevati svoje delo. Te vprašanji ste: 1) ali imajo veliki posestniki ostati v srenjski zvezi ali pa samosvojni biti, in 2) ali se ima med krajno občino ali srenjo in pa med deželni zbor še vtakniti viša (kantonska) občina.

Prvo vprašanje je bilo po nasvetu g. barona Apfalterna, kot poročnika odsekovega, in pa gosp. žl. dr. Wurzbacha, kmalo v zadovoljnost vsega zbora rešeno; radnostno je bil sprejet glas, da veliki posestniki (grajšaki in drugi veliki zemljaci) se nočejo ločiti od manjših.

Drugo vprašanje pa, ki se je odložilo za drugo sejo po predlogu gosp. grofa Gust. Auersperga, je izbudilo dalje pomenke. Prostor nam ne pripušča, povedati vse.

Gosp. baron Apfaltern je obširno razložil, da je odsek to reč na vse straní pretehtoval, — da se je težko odrekel viši županii, ki stojí nad več soseskami, pa ko je vidil, da §. 18 državne postave ne dopušča viši županii toliko oblasti, da bi vredna bila velikih stroškov (kakih 30.000 gold. na leto), je za zdaj odstopil od te više županije, dokler nam skušnje druzih dežel ne kažejo, da se jih tudi mi poprimemo. — Gosp. Mulej je govoril za potrebo više županije, g. Derbič jo je odbijal; g. Zagorc (v slovenskem jeziku) zagovarja tisto osnovo srenj (ali gmajn), ki je bila leta 1817 in pozneje na Krajnskem, ko je pod velikim županom, ki se je „oberrichter“ imenoval, stalo več podžupanov, kterim se je „unterrichter“ reklo; varovale pa naj bi se vsaki soseski pravice do njenega lastnega premoženja; dostavil je poslednjič željo, da bi se v zboru v domačem (slovenskem) jeziku razgovarjalo. — Gosp. dr. Toman je v iskrenem govoru pretresal prednosti velike ali kantonske občine in našteval na drobno prid, ki more iz nje izvirati; odbijal je mnoge neveljavne ugovore zoper to varuško samostojne srenje, pa tudi ni očí zatiskoval temu, kar po sedanji postavi veljavo jemlje kantonski srenji, in se na posled složil z odborovim predlogom, da naj skušnja govorí v druzih deželah, in če bojo kaj prida take srenje, osnovane po §. 18 državne postave, nam ni pot zaprta do njih. — Potem je gosp. baron Apfaltern še enkrat z govorno besedo pretresel vse, kar se je za in proti viši občini govorilo, in glasovanje potem je z veliko večino potrdilo predlog, da za zdaj odložimo tako imenovane kantonske občine, pa skusimo ustanoviti, kolikor mogoče, velike občine, da bojo imele kaj močí in veljave v sebi.

Deželni zbor koroški.

Iz Celovca. φ. — Vem, da Vam bodo že pomenki krajnskega deželnega zbora polnili predalčke; vendar „Novice“, ki so organ vseh slovenskih krajev, bojo svojim bravcom vstregle, če jim tudi iz koroškega zbora kaj povejo. Važneje pomenke prve in druge seje je že „Slovenski Prijatel“ nesel po belem svetu; narisal bom toraj le nektere črtice naslednjih sej.

V 3. seji izvestuje dr. Burger o posušenji otiškega blata ali močvirja. Tudi Celovčani so imeli nekdaj svoje močvirje, ali kakor Ljubljančanje pravite, „mah“, dobro uro hoda dolgo in široko, med Vetrinjem, Zakamnom, Otičami in jezerom. Svoje dni, ko je bilo še širje in dalje, so ondi, kakor pravljica pripoveduje, tistega „lintverna“ ubili, kterega celovško mesto v spomin nekdanje hrabrosti v svojem grbu ter v skalnati podobi sred velikega trga ima; še ni dolgo, kar so po tem blatu gazili celovški purgarski lovci z visokimi škor-

njami do sedala in so namesti strahovitih zmajev streljali race, korimprate in včasih še kterega plašljivega zajčka. Kjer so nekdaj v prostornih mlakah neštevilne žabe ragljale in se je uboga živina pogrezovala in parila na solncu, je že čez in čez prav lepo polje in utegne sčasoma še rodovitneje biti. O tem nekdanjem blatu, sedaj pa mastnem polji, izvestuje dr. Burger deželnemu zboru ter naznanja storjene dela in stroške za posušenje omenjenega močvirja; po izvestji le nektere črtice povzamem, da se razglasijo. Koroška kmetijska družba je že leta 1827 sprožila posušenje otiškega blata. Žlahni g. Tadej Reyer podari leta 1836 v ta namen 3000 gld. in leta 1844 spet 3000 gld., ki so do leta 1852 z obrestjo narastli na 11.045 gld. 72 kr. a. v. Koroški poprejšni deželni stanovi so že pred obljubili v ta namen 14.700 gld. posoditi s pogodbo, da bi se jim ta kapital v 20 letih po dovršenem delu s 4% obresti od 16 let povrnil; dodali so še 524 gld. za jez, kteri se ima pri jezernem ustji napraviti. Še le leta 1852 se je izmotala ta zadeva, da so se mogli lotiti dela; al kmali so pošli nabrani denarji in deželna kasa je še morala posoditi 10.706 gld. 17 kr. S tem denarjem so Vajnkerti skopali poldrugo uro dolgo, ravno, globoko strugo, da se vsa močvirska mokrota odtekati more; odkupili so mlin na Spih, da so strugo predjali in odškodovali so še drugega mlinarja za stroške, ki mu jih je nižja struga prizadjala. Sedaj je še ostalo okoli 200 oralov močvirnega sveta okraj jezera.

Deželni zbor sklene, da morajo bližnje soseske, kterim v prid se je blato posušilo, iz deželne kase prejeto posojilo do leta 1877 poplačati, to je, 14.700 gold. s 4% obresti od 16 let, — 10.706 gold. 17 kr. in 524 gold. pa brez obresti. Pozneje bo se še le posvetovalo, ali se dá in splača močvirje okoli jezera posušiti.

Ko dr. Burger svoje izvestje do konca prebere, zahteva, naj bi deželni zbor to zadevo kar precej v pretres vzel ter v hipu dognal. O tej priliki se uname daljša razprava. Nekteri poslanci tirjajo, naj se jim imenitneje izvestja en dan pred posvetovanjem naznanijo ter v pregled dajo. Drugi se temu upirajo zavoljo prevelikih stroškov. Gospod Einšpieler pa jim ponudi nasvèt, kako bi se dalo obema strankama vstreči. Nasvetuje, naj se važneji predlogi najpred tiskajo v tolikih iztisih, da zadostijo prejemnikom celovških novin in jih ostane še 200 deželnemu zboru v porabo. Ko pridejo tiskani predlogi v posvèt, se priložijo stenografičnim protokolom kot doklade in vse gre brez stroškov in zamude. Pa ta nasvèt ni dobil podpore, torej ni zmogel.

Zoper volitev nekega poslanca se pritoži c. kr. volivni komisar, ki je bil ob enem sam kandidat, da ob volitvi ni šlo vse po postavnem redu in da jih je za unega kandidata več glasovalo, ki niso imeli pravice. — Poslanec dr. Stieger v daljšem govoru razloži, da se deželni zbor ne more vtikati v presojo, kdo ima pravico do volitve. Naj se dotični volivci sami potegnejo za svoje pravice. Voljenega poslanca so brez ugovora sprejeli v deželni zbor.

V 6. seji so sklenili kot deželno postavo: „gospodar plača za svojega bolnega posla, če se v bolnišnico vzame, vse stroške za postrežbo prvih 14 dni.“ Pred so plačevali za 28 dní.

Dalje neki poslanec predloži nasvèt: Naj se osnuje deželna postava, ktera določuje plačo in druge dohodke ljudskih učenikov in učiteljskih pomočnikov in kako naj se dohodki razdelijo in pobirajo, da bi bilo sedanjim razmeram primerno. Več poslancov je podpiralo ta nasvèt, da je zmogel.

V 7. seji gosp. Einšpieler obširneje razjasni svoj nasvèt, naj se izvoli izbor, kteri naj prevdarja, kako bi se dalo v okom priti tegobam, ktere po servitutni odvezi tarejo mnogotere deželane. Dalje tirja g. E., naj visoki zbor izreče, da morajo uradniki, zdravniki in strežaji v bolnišnici, ki z bolniki v dotiko pridejo, obeh deželnih jezikov zmožni biti. Oba predloga se podasta odboru v presojo.

V 8. seji nasvetuje g. E., naj deželni zbor podá prošnjo ali peticijo do visokega ministerstva, da bi se tiskarska postava, ktera je že davno obljubljena, kmali razglasila.

Krška tržna soseska prosi deželni zbor, naj privoli v prodajo ene hiše in dveh obligacij, da poplačajo dolg in stroške za šolsko hišo. Prodajo hiše dovolí, obligacij prodati pa deželni zbor ali prav za prav le deželni odbor ne pripusti. Dva poslanca g. Steiner in Einšpieler se potegneta za srenjsko samopravje (autonomijo); al zoper večino njune misli niso obveljale.

Kakor v državnem zboru je tudi pri nas mogočna stranka, ktera gospoduje. Bog ne daj, da bi se kdo predrznil, kaj zoper njo govoriti; zameril bi se ji na večne čase, to je, za vès čas, dokler bo deželni zbor sedel.

Dopisi.

Iz Zagreba.

H godu blagorodnega gospoda

Ivana Macuna,

gimnazijalnega profesorja, (27. januarja).

Pevaj lira, da se glas odmeva,
Pevaj slava vrlemu rojaku,
Domoljubi pojte korenjaku,
Srce naše naj mu danes peva!

Razodeva ono neprestane želje,
Dolgo v sebi jih že odgojiva,
Bíje vedno, nikdar ne počiva,
Danes jih pa glasno razodene:

Naj Vas Bog še dolgo nam ohrani,
Naj spolnuje srčne želje Vaše,
Želje Vaše saj so tudi naše,

Zla vsega naj Vas vedno brani,
Mati Slava naj Vas v krilo dene,
Venc zasluge nikdar Vam ne zvene!

Lud. Tomšić.

Iz Gorice. V naši čitavnici bodo 27. januarja, 3. in 16. februarja veselice s plesom in 8. februarja veliki ples. Začetek je vsakikrat ob 8. uri zvečer.

Odbor slovenske čitavnice v Gorici.

Maribor 25. jan. Prihodnjo nedeljo, 1. februarja, bode v naši čitavnici ob 6. na večer „beseda.“ Gospod dnarničar položí račune zadnjega poletja. Vsi častiti udje in prijatli naše čitavnice se spodobno vabijo v prav obilnem številu se te slovesnosti udeležiti. Od oktobra sem smo obhajali v naši čitavnici šest večih „besed.“ Prva je bila posvečena spominu našega očeta zdaj v Bogu pokojnega kneza in vladika Antona Martina. In res lepšega spomenika bi čitavnica svojemu visokemu soudu ne bila mogla postaviti, kakor so ga prečastiti govornik s svojim govorom postavili v imenu čitavničnem. Tudi druge besede so bile več manj važne. Vsaka je nam podala kaj podučljivega bodisi v bolj resnobni ali pa bolj šaljivi obleki. Zadnji dan preteklega leta je bila tombola kakor tudi zadnjo nedeljo. Smemo ponosno reči, da živimo, da krepko živimo — da napredujemo.

Maribor 24. jan. — Na naši gimnazii smo od prihodnjega polletja z slovenščino za trohico na boljšem. Visoko c. k. namestništvo v Gradcu je predlog jednega slovenskega učitelja, kterega je tudi gospod ravnatelj podpiral, da se v prvih dveh razredih slovenščina po 3 ure na teden učí, odobrila s tem, da se učenci z ukom ne presilijo. Sopet zrno do zrna. Čeravno smo še jako deleč od pogače, pa Slovenec je zmeren v svojih željah

in pohleven v tirjatvah. — Kaj bodo neki vendar le nekteri ljudje, ki so se z ognjem in mečem proti slovenskim učiteljem na naši gimnazii vzdignili, k temu rekli videči, da najviša deželna oblast na predloge onih mož nekaj porajta, ktere bi oni najrajši zatrli.

Iz Celovca — piše „Slov. Prij.“ zastran „Stimmen aus Innerösterreich“ med drugim tako-le: Čas smo imeli, duhtali in prevdarjali smo, in glejte! prišlo nam je na misel, in sklenili smo, „Stimmen“ na svitlo dajati ne trikrat na teden, temveč vsaki dan, in vendar cene zvišali nismo. Novi časopis naš, ki bo zagovarjal in branil vse pravice in svetinje naše, bode toraj izhajal vsaki dan (le samo dni po nedelji in prazniku ne) na velikem papirju in Slovencom nadomestoval vse politične nemške časopise tujih krajev.

Naš časopis je dober kup tako, kakor vseh nemških nobeden. Veljá le vsak dan po pošti prejeman za celo leto 12 gold., za pol leta 6 gold., za četrtinko leta 3 gold.; brez pošte pa 10, 5 in $2\frac{1}{2}$ gold. a. v.

Visokočastiti gospodje naročniki! Še enkrat prosim: Slovenci, posebno vi slovenski duhovniki, pustite nemške liste iz tujih krajev, večidel so nasprotni in sovražni naši veri in narodnosti, in akoravno nekteri tudi brani našo sv. vero in cerkev, — za naše narodne pravice in za naš jezik se pa ne poteguje njih nobeden krepko in odkritosrčno; kar se o tej zadevi piše in stori, je vse le po sili — vse le dobičkarija. „Stimmen“ pa bojo na vso moč branile vse naše — vero in narodnost in svobodo.

Od sv. Trojice na Notranjskem 20. jan. V. — Nič veselega vam, drage „Novice“ ne vem naznaniti iz naših krajev. Kolikor bliže smo hrvaški meji, v toliko večem strahu smo zastran hude morivke, živinske kuge. Zraven tega nas nadlegovajo volkovi, ki so se v tukajšni okolici tako pomnožili in udomačili, da jih po 4 do 5 vkup hodi in so že veliko drobnice (ovác in kóz) poklali. Al še hujši in nevarniši so dvonožni volkovi, ki po cestah na popotnike prežijo. Čujte prežalostno prigodbo: Pretekli četrtek, 15. tega mesca, peljeta oče in njegov sin žagance na železnico v Rakek, 4 ure od tod. Ko robo zvedeta, oče pošlje sina z volmi domú, on pa se podá v opravkih na Kras. Ko dečka o pravem času ni domú, domače začnejo hude skrbí prehajati; vendar si mislijo, da mora fantič pri očetu biti. Al kaki strah! ko oče še le v pondeljek 19. t. m. domú pride, in v hišo stopivši po sinu vpraša. Mater taka groza prešine, da pri ti priči omedlí. Gredó zgubljenega iskat, al ne najdejo druzega v strmem klancu Stermci kakor — prazne kola, od volov in fantiča ni sledú ne tirú. Pripoveduje se, da so vole vidili gnati od Postojne proti Sežani, dečka pa so mogli tolovaji potolči in v kako grapo zavleči. Zapomnite si to žalostno prigodbo stariši in posnemajte si iz tega nauk!

Iz Bistrice na Notranjskem 17. prosenca. G. — Predrage „Novice!“ Dovolite, da tudi iz naše doline vpletem danes v venec domorodnosti prelepo cvetko, kakoršnih si še več želimo, pa tudi nadjamo. Domoljubni gospodje in gospodične so se zbrali ter igrali v nedeljo večer, 4. januarja dvoje iger, „Pravi Slovenec“ in pa „Raztresenec“. To je veselo znamenje, da tudi v naši dolini vedno bolj in bolj napreduje veselje do našega maternega jezika. Prišlo je k tej domači veselici kakih 70 povabljencov. Radost in veselje bralo se je na njih obrazih in glasni živioklici so naznanjali, kako lepo se je igralo. Pred in po igri pa so navduševale še slovenske pesmi srca vseh pričujočih. Pri odhodu po končani veselici se je slišala iz ust vseh pričujočih le ena želja, namreč, da bi le zopet kmalo tako veselico imeli. Tega smo si tudi svesti; začetek je storjen, ki nam obeta še marsikako domačo, pošteno veselico. Lepo je, kdor pomaga tako k povzdigi in k ljubezni našega milega jezika, posebno hvale vredno pa je to še za gospodičnje. *)

Iz Kranja 22. jan. * — Strašno hudodelstvo se je zgodilo te dni Podkorenom proti Kranjski gori. Brodar, kmet iz Olševka, ki zlasti z deteljo na Koroško kupčuje, je v Kranji pri neki volovski kupčii omenil, da drugi dan gré s 30 centi deteljnega semena v Celjovec, če pa tukaj blaga ne spečá, v Beljak na sejm, kjer ima še več dnarja potirjati. To je mogel kak potepúh slišati in svojim pajdašem povedati, da so šli za njim v Beljak. V pondeljek zvečer je bil teden, kar je bil Brodar v gostivnici pri Mehoru v Ričarji vasi (Riegersdorf) na Koroškem pod Korenom; odtod se pelje na svojem vozičku proti Kranjski gori, pa blizo Podkorena je bil grozovito umorjen in oropan. Truplo so razmesarjeno našli pod nekim mostičem poleg vélike ceste. Konja s krvavim vozom so drugi dan (v torek) med Posavcem in Brezjem ustavili. Dva tega silovitega ropomora sumljiva človeka iz Brega in Luže je sodnija že zaprla.

Iz Ljubljane. Iz Lužnice je vredništvo prejelo sledeče naznanilo:

„S tem okličem, da v listu 53. „Novic“ leta 1862 natisnjeni in po meni zloženi sostavek je čisto le slika moje fantazije, — da zlasti pod štev. 4. obdolženju podkupljivosti podobna fraza je zgolj le znajdba, — da može, na ktere se mi s tem sostavkom napadek pripisuje, na vsako stran kot popolnoma častne može priznavam, in vse v tem sostavku od 1—6 zapopadene besede, ki se kot napadki jemljejo, s tem prekličem.

Lužnica 22. januarja 1863. Valentin Zarnik.“

Vredništvo „Novic“, odvračaje vednost vsakoršne tendencije tega sostavka, se celoma sklada z naznanilom gosp. Val. Zarnika, ter odkrito obžaluje ta prigodek.

Dr. Bleiweis.

Iz Ljubljane. Kmetijska naša družba je prejela te dni pismo od ministerstva za gospodarstvo in kupčijstvo, naj naznani moža, ki bo v imenu družbe sprejel častno medalijo, ki jo je za razstavo kmetijskih pridelkov dobila v Londonu.

-- „Beseda“ s plesom v nedeljo je bila spet prav živa, ali, kakor Nemec pravi, „animirt.“ Med drugim je tudi mlada gospodičnja D. prvikrat razveselila zbor z milo poezijo „Sirotek.“

— *(Povabilo.)* Na svečnice dan bo v spomin Val. Vodnika v čitavnici naši slovesna „beseda“ s plesom; začetek njeni je ob 8. uri zvečer. Govorilo in pelo se bo v „besedi“ sledeče: 1. „Predgovor.“ Spisal dr. Lovro Toman. 2. „Venec narodnih pesem.“ Zbor. Zložil A. Nedved. 3. a) „Žalovanje,“ melodija ruska, zložil R. Goldbeck, igra na glasoviru. b) „Česke perle,“ fantazija Ed. Napravnikova, igra na glasoviru. 4. „Vodnik, Zois, Linhart“ ali „Slovenija oživljena.“ Dramatična scena. Zložil J. Bilc. 5. „Zvezdici.“ Zbor. Besede G. Krekove, napev A. Nedvedov. 6. „Kavatina“ iz opere Donizettove „Maria di Rohan.“ 7. „Kdo je mar?“ Zbor. Besede J. Koseskove, napev poslavljen z darilom 10 cekinov.

— V poslednji seji mestnega odbora se je vsled občinske postave srečkalo, kterih 10 mestnih odbornikov stopi letos iz zbora; zadela je osoda gospode: dr. Orla, Šventnerja, Horaka, Debevca, Blaznika, Broliha, Zevnika, Mühleisena, dr. Mitteisa in dr. Wurzbacha. Mesca sušca bojo nove volitve.

— Za beračunstvo presilno se je z novim letom začela nova dôba. Na oklic mestne gosposke se je veliko veliko Ljubljančanov izreklo, da hočejo magistratu

*) Program za Vodnikov dan je že gotov, kakor vidite iz današnjega naznanila. Vred.

izročiti vsako leto dnarja, ki naj se delí pravim domačim revežem. Kdor se je v to zavezal, je dobil v nemškem in slovenskem jeziku list, ki se pribije na hišne vrata s temi besedami: „Tukaj se milošnja odrajtuje le v ubožno kaso.“ Ker ni misliti, da vsak berač zná brati, je postavljen beraški vojd ali beraški strah (Bettelvogt) s posebno opravo, ki streže na ulicah po beračih; treba bo, da se postavi več takih vojdov. Nalog njih je loviti berače in jih peljati pred mestno gosposko; če so taki domači, ki so res potrebni, pa še nič ne dobivajo iz ubožne kase, se bojo vpisali v to in dobivali kaj; če pa že dobivajo, pa se še vendar klatijo s beraško mavho, bojo kaznovani; unanji pa, za ktere ima vsaka soseska skrbeti, se bojo zapodili domú; dobro znano je, da iz kmetov hodijo ženske in možki na ljubljanski trg, in ko razprodajo svoje blago, grejo po hišah beračit. Zato so berači poslednji čas res velika nadloga tudi takim ljudém, ki radi vbogajme dajejo. Upati je, da bode zdaj konec taki sili.

— Naš visokoučeni jezikoslovec g. prof. J. Marn je spisal „Kratko staroslovensko slovnico“, ki kot doklada izhaja k „Slov. Glasniku“. Nevtrudljivi gosp. pisatelj jo je namenil svojim učencom in v spomin slovanskima blagovestnikoma ss. Cirilu in Metodu, pa s tem je močno vstregel tudi drugim. Hvala tudi „Slov. Glasniku“ za lepi darek!

Iz Ljubljane 27. jan. Odkar v Ljubljani bivam, dohajajo mi od več strani listi, da bi naznanil načrt slovenskega hitropisja. Ker mi je pa težko, vsacemu dopisniku pismeno odgovarjati, oznanjam tukaj to-le: Moje hitropisje za slovenski jezik se čisto opira na Gabelsbergerjevo sistemo, ktere pa izjaviti ne morem, dokler se sam djanski ne prepričam — in to priložnost še le sedaj imam — da svoj namen dosežem. Posebno pa želim še poprej z gosp. Magdić-em pogovoriti se in pregledati Olewinskega poljsko hitropisje, ktero se sedaj na Dunaju tiska in sicer zato, da bi se tudi v tej reči med Slovani enakost, edinost dosegla. Tedaj ne morem svojih vodil že sedaj naznaniti; če pa bodo slovenskemu jeziku primerne, in vsem javnim potrebam zadostne, nadjam se, da potem tudi občno veljavnost zadobé. Gotovo je po Slovenskem še drugih mož, ki si prizadevajo, slovensko hitropisje sostaviti. Prosil bi te domoljube, da drug drugemu pomagamo, da se združimo in porazumemo našemu milemu slovenskemu narodu v prid! Z Bogom! Ivan Tanšek.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Da se prihrani državni kasi stroškov za vojake, ukazuje minister vojaštva, da se pri vsaki kompanii 15 starejih vojakov že pred odpustí, preden vstopi 25 novincov, ki jih bo kompanija dobila po letošnji rekrutbi.

— Nova postava za tisk je prišla na dan. Delo je poslednjega državnega zbora.

— Spet se govorí, da gosp. dr. Klun, profesor na tukajšnji trgovski akademii, pride za šolskega svetovavca v Trst. Dr. Klun ima vse lastnosti za to službo.

Štajarsko. Iz Gradca 19. jan. V današnji seji deželnega zbora je bilo sklenjeno, da bo štajarska dežela dajala 3000 gold. vsako leto za to, da se ustanovi v Gradcu više zdravniško učilišče. V tej seji je poslanec Herman vprašal c. k. dežel. poglavarja: kako je to, da mariborsko okrožje mora v primeri z graškim veliko preveč rekrutov dajati? Deželni poglavar je obljubil kmali odgovor.

Koroško. Iz Celovca 21. jan. Današnji zbor je pokazal, kako se slovenskemu narodu na Koroškem meri ravnopravnost národna; Einšpielerjev predlog: „da vsi uradniki pri deželnih bolnišnicah morajo znati slovenski“, je enoglasno padel, Einšpieler je samec ostal! Neki poslanec je celó trdil, da je ta predlog zoper človečanstvo (humanität)!! — Ta zbor je potrdil tudi, da po predlogu Tschabuschnigg-ovem deželni odborniki morajo sprejemati dnino (diaete) deželnih poslancov.

Česko. Iz Prage 19. jan. Ko je že kmali v začetku dež. zbora Palacki z mnogimi družniki predložil nasvèt za pomembo volivnega reda dež. poslancov, je obveljal danes z večino 187 glasov proti 24, da vsak poslanec, ki med tem dobí cesarsko službo ali v cesarski službi višo stopnjo ali plačilo prejme, se mora novi volitvi podvreči, da se pokaže, da ima tudi v premenjenih okolišinah še zaupanje volivcov.

Hrvaško. Iz Reke. 10. t. m. je sklenila tukajšna županija, da se napravi železnica od sv. Petra do Reke in da mesto pripomore v to napravo; al ta železnica ne smé motiti ne železnice od Zagreba v Karlovec, ne od Zemuna do Reke.

Ogersko. Časniki pripovedujejo, da se minister Schmerling in ogerski dvorni kancelar nikakor ne moreta zediniti o ogerskih zadevah; minister Schmerling hoče patent 26. februarja, Forgač pa ogersko ustavo od leta 1847.

Poljsko 25. jan. Zavoljo rekrutbe se vnema strašen punt; železnica in telegrafi so pokončani med Krakovo in Varšavo. Poleg Skalata je 800 vojaščini podvrženih bežalo na avstrijansko zemljo, kjer so jih prijazno sprejeli. — V Varšavi so ponoči 22. t. m. puntarji napadli vojake in jih 30 pobili, 90 pa ranili, med temi je tudi en general. Namenili so ta večer vse vojake zaklati.

Laško. V Rimu se giblje spet puntarska stranka, ktere gêslo je „Rim ali pa smrt.“ — Po vsem Laškem je šel 9. dne t. m. glas, da so papež umrli. Pa je bila laž. — Iz Kaprere se piše, da bo Garibaldi spet kmali popolnoma zdrav; rana se mu tako celi, da bo mesca maja mogel že spet marševati.

Nemčija. Iz Berolina. Deželni zbor je sklenil, pod zatožbo djati ministerstvo, ker zanemarja ustavo, kar se očitno kaže v tem, da je prelomilo zborove sklepe o dnarstvenih zadevah za leto 1862. Deželni zbor ne dopušča, da bi ministerstvo svojeglavno ravnalo.

Moldava in Valahija. V Grujo se je do 4. t. m. iz Rusovskega pripeljalo 40.000 pušk in 20.000 mečev, ki so Srbom namenjeni; srbski knez Mihael je knezu Kuzu — za pripomoč pri tej ekspedicii — daroval 20 topov; knez Kuza pa pričakuje še sam iz Belgije 24 topov nove baže in 8000 karabinov. — Nove homatije se po vsem pripravljajo za carstvo turško.

Listnica vredništva. Gosp. A. V. v Dr: Radi Vam bomo svetovali, le povejte nam, kaj razumejo ljudje v Vašem kraji pod imenom „bramor?“ Je li bolezen nagla ali dalj časa trpí, — kakošne znamnja so poglavitne, — ali le mlada ali tudi stara živina boleha? „Bramorja“ poznamo tudi mi po imenu, pa na nogah ne. — Gosp. V. Ogr. v N: Nam bo prav drago, ker taki poduki so koristni in potrebni; al le eno prosimo: da, gledé na bravce, kteri poduka najbolj potrebujejo, mora vse biti, kolikor je le močí, prav po domače. Slik pa ne moremo napravljati, ker lesoreznikov ni.

Kursi na Dunaji 27. januarja.

5 % metaliki 75 fl. 40 kr.	Ažijo srebra 14 fl. 35 kr.
Narodno posojilo 81 fl. 95 kr.	Cekini 5 fl. 57 kr.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**